

ÇOCUKLARI HASTANEDE YATAN ANNELERİN ETKİLENME DURUMLARI

AFFECTED SITUATION OF MOTHERS WHOM CHILDREN HAVE HOSPITALIZATION

Aylin AYDIN SAYILAN¹, Aykut AYDIN², M Arzu ÖZATA³

¹Sorumlu Yazar: Kırklareli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, aylin.sayilan@klu.edu.tr

² Kırklareli Üniversitesi İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

³ İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi

ÖZET

Bu çalışma, çocukları hastanede yatan ve onların yanında kalan annelerin bu olaydan etkilenme durumlarını incelemek amacıyla, tanımlayıcı olarak gerçekleştirildi.

İlgili literatür doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu, yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak 201 anneye uygulandı. Elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirilmesi bilgisayar ortamında, yüzdelik kullanılarak gerçekleştirildi. Çocuğu hastanede yatan annelerin % 19,4'ünün eşleriyle ilişkilerinin olumsuz etkilendiği, ailelerin büyük çoğunluğunun sosyal güvenceye sahip ve maddi durumlarının orta seviyede olduğu; %64,8'ünde çocuğuna yapılan tedaviyi anlayışla karşıladığı bulundu. Annelerin %74,3'ünün hastanede olduğu için diğer işlerini yapmada güçlük yaşadığı belirlendi.

Anahtar kelimeler: Çocuk, Anne, Aile, Hastaneye yatma.

ABSTRACT

The aim of this study is to describe the affected situation of mothers whom children have disease and hospitalized.

A questionnaire which prepared by researcher conducted by face to face method applied to 201 mothers. The statistical evaluation of data conducted on computer programme by using percentages. 19,4% mothers states that their relations with their wife/husband is affected negatively, majority of families whom children in hospital because they have social guarantee and moderate economic status, 64,8% of families have understanding their children treatment and 74,3% of mothers have difficulties for other responsibilities.

Key words: Children, Mother, Family, Hospitalization.

1. GİRİŞ

İnsan unsurunun kaynağını teşkil eden çocuk, sözlükte; anne karnında ya da bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde olan insan yavrusu olarak tanımlanmaktadır (1).

Uluslararası İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde, Birleşmiş Milletlerin, çocukların özel ilgi ve yardıma hakkı olduğunu vurgulamaktadır (2).

Hastalık ise, gelişen her çocuğun başına gelebilecek en yaygın, en genel stres kaynaklarından biridir. Çocuğun hasta olması sadece hasta olan çocuğu değil ailesini de doğrudan etkileyecektir (3).

Yapılan çalışmalarda, ebeveynlerin stres, şiddetli depresyon, majör anksiyete bozukluğu ve uykusuzluk gibi sorunlar yaşadığı, taburculuk sonrası da travmatik bozukluğun devam ettiği (4, 5), hemşirelerin sosyal desteğini alan ebeveynlerde ise bu sorunların daha az görüldüğü vurgulanmaktadır (5). Yine ailenin etkilenme durumunun çocuğa konulan tanı ile doğru orantılı olarak arttığı literatürde yer almaktadır (6).

Hasta çocuğa sahip ailelerde, bakım işleri daha çok anneye düşmekte, baba yardımcı bir rol üstlenmektedir. Çocuğu hastanede yatmakta olan anne ve babanın stres düzeyleri karşılaştırıldığında, annenin bu sorunu yaşama riskinin daha yüksek olduğu bildirilmekte (7); anneye yönelik eğitimin ve duyguların paylaşılmasının gereği de belirtilmektedir.

Anne kaygısı, olumsuz duygudurum durumu, depresyon, anne inançları, ebeveyn streslerinin değerlendirildiği bir çalışmada; çocuklarının bakımına aktif katılan ebeveynlerde bu sorunların daha az yaşandığı, taburculuk öncesi ve sonrası çocukta görülen olumsuz davranışların daha az görüldüğü vurgulanmaktadır (7).

Gerek çocuk, gerekse anne, çocuğun hastanede yatması ile ilişkili olarak anksiyetenin üstesinden gelme çabaları gösterirler. Annelerde oluşabilecek stres faktörleri dikkate alındığında bunların çok zaman ve enerji gerektirmeyen ancak etkili hemşirelik müdahaleleri ile çözümlenebilir türden oldukları görülmektedir (8). Sağlık

bakım profesyonellerinin hem anne hem de baba için travmatik olan bu dönemde gerekli bakıma onları da katması, iş birliği sağlaması, inanç ve değerlerine saygılı olması yararlı olacaktır (9).

Bütün bu etkenler göz önüne alınarak araştırmamız, çocukları hastanede yatan annelerin bu olaydan etkilenme durumlarını tanımlamak amacıyla gerçekleştirildi.

2. GEREÇ-YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde farklı tanımlarla yatırılan değişik yaş gruplarındaki çocukların anneleri oluşturdu. Araştırma Nisan-Eylül 2009 tarihleri arasında hastanelerin nöroşirürji ve pediatri servislerinde gerçekleştirildi. Örneklem grubunu ise çocukları hastanede en az iki gün yatan 266 anneden araştırmaya katılmayı kabul eden 201 (%75,6) anne oluşturdu.

Veriler, araştırmacılar tarafından, literatür bilgisine dayanılarak ve yapılan benzer nitelikteki araştırmalardan yararlanılarak hazırlanan 44 sorudan oluşan anket formu aracılığı ile araştırmaya katılmayı kabul eden annelere, yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplandı.

Elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirilmesi bilgisayar ortamında SPSS Windows 10.0 istatistik programı kullanılarak gerçekleştirildi. Veriler ortalama \pm standart sapma ve yüzde şeklinde ifade edildi. Anlamlılık $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

3.BULGULAR – TARTIŞMA

Çalışmaya katılan çocukların yaş ortalaması $7,03 \pm 3,96$ (2ay – 11 yaş) olup, %36'sı kız, %64'ü erkektir. Çocukların hastaneye yatma nedenleri sıralamasında; üst solunum yolu enfeksiyonları birinci, alt solunum yolu enfeksiyonları ikinci sırada yer almaktadır. Nöroşirürji kliniğinde ise, meningosel, hidrosefali, kafa ve omurga travma tanıları bulunmaktadır.

Malm-Buatsi ve ark.nın (10), Spina-Bifida tanılı çocuğa sahip ailelerde mental sağlığa yönelik yaptıkları çalışmada; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ekonomik durum, ailenin

çalışma durumu, mesleği, gibi sosyodemografik faktörlerden; yaş ve ekonomik durumun stres ile pozitif yönde bir ilişkisi olduğu belirtilmektedir. Hasta birey ve ailenin gereksinimlerinin karşılanmasında ekonomik durumun önemli bir rolü olduğu da vurgulanmaktadır.

Çalışmada, annelerin yaş ortalaması 28.95±7.53 olup, yaş değişkeni ile etkilenme durumu arasında anlamlı fark bulunmadı ($p>0,05$). Yine ailelerin büyük çoğunluğunun sosyal güvenceye sahip ve maddi durumlarının orta seviyede olduğu, sosyodemografik belirteçler ile etkilenme durumları arasında istatistiki fark olmadığı saptandı ($p>0,05$).

Literatürde (11), çocuğu hastanede yatan annelerin, hastalığın ciddiyeti ile bağlantılı olarak stres düzeyinin giderek artış gösterdiği, yaşanan bu stresin bireysel ilişkilerine de yansıdığı bildirilmektedir. Çalışmada, çocuğu hastanede yatan annelerin % 19,4'ünün eşleriyle ilişkilerinin olumsuz etkilendiği bildirilmektedir. Hastanede yatma nedeniyle gelişen stres düzeyinin, ilişkilere olumsuz yönde etkisi olabileceği düşünüldü.

Kennedy ve Lloyd-Williams (12), çalışmasında, iletişimin ailenin uyumunu arttırdığını ve sonucunda etkin işbirliğinin sağlandığına değinmektedir. Özellikle hemşireler tarafından uygulanan tedavi sürecinde, bilgi verilmesinin, soruların uygun şekilde yanıtlanmasının da annenin anksiyetesini azaltıp, sonucunda uyumu kolaylaştırdığı da bildirilmektedir (15). Çalışmada, annelerin %64,8'ünde çocuğuna yapılan tedaviyi anlayışla karşıladığı bulundu.

Semple ve McCance'in (13), kanser tanılı çocuğa sahip ebevenlerle gerçekleştirdikleri çalışmada da, annelerde, hasta olan çocuklarını koruma kavramının ön plana çıktığı, bu nedenle evdeki sorumluluklarını sürdürmede sorun yaşadıklarına değinilmektedir. Turner ve ark. (14, 15), hasta çocuğun tanısına ilişkin ailelerin karşılaşacakları durumların açıkça belirtilmesi, bu nedenle gelişebilecek olumsuzluklara ve işlerin aksamasına yönelik önlem alınmasının daha kolay olacağı vurgulanmaktadır. Çalışmada, annelerin %74,3'ünün diğer işlerini yapmada güçlük

yaşadığı belirlendi. Bunun nedeni olarak, annenin zamanının büyük bir bölümünü hastanede geçirmesi nedeniyle, diğer sorumluluklarına yeterli vakit ayıramadığı düşünüldü.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Hastaneye yatma hem birey hem de bakım veren aile için yorucu bir durumdur. Bu nedenle, verilecek bakımda hasta birey ve ailesi bütüncül bir felsefe ile ele alınmalıdır. Hastaneye yatma nedeni her ne kadar tıbbi ve cerrahi tedavi almak amaçlı olsa da, gerek çocukların gerekse de annelerinin önceden var olan yaşam deneyimlerinin ve etkinliklerinin devam etmesi gerekir. Araştırmamızda çocukları hastaneye yatan annelerin bu olaydan olumsuz etkilendiği belirlenmiştir. Annelerdeki bu psikolojik durumun çocuğa da yansıtılabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, ailenin dikkatlice dinlenerek, sorularının yanıtlanması, kaygı ve korkularının tanımlanması, duygularını daha rahat ifade etmelerine olanak sağlayacaktır. Duygu, düşünce, önceki deneyimler ve başa çıkma yöntemleri paylaşılacak ve duygusal rahatlama yoluna gidileceği için aileler bu konuda desteklenmelidir.

Çocukları hastaneye yatan annelerin bu durumdan etkilenmeleri konusunda ülkemizde çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalar desteklenmeli, sadece hasta bireyi değil, onu birinci derecede etkileyen kişiler de tedavi kapsamında bütüncül olarak ele alınması gereği savunulmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Çelik C. Çocuk Kavramı ve Medeni Hukuk Açısından Çocuk Haklarının Tarihi Gelişimi. E – akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi. <http://www.e-akademi.org>. Erişim Tarihi: 02.04.2017.
2. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf. Erişim Tarihi: 03.03.2017.
3. Taşdelen M. Hastaneye Yatan Çocukların Ebeveynlerinin İhtiyaçlarını Karşılama Düzeyinin Belirlenmesi. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri

- Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2006.
4. Stremler R, Haddad S, Pullenayegum E, Parshuram C. Psychological Outcomes in Parents of Critically Ill Hospitalized Children. *Journal of Pediatric Nursing*, 2017; 34:36-43. doi: 10.1016/j.pedn.2017.01.012.
5. Franck LS, Wray, J, Gay C, Dearmun AK, Lee K, Cooper BA. Predictors of parent post-traumatic stress symptoms after child hospitalization on general pediatric wards: a prospective cohort study. *International Journal of Nursing Studies*, 2015;52(1):10-21. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2014.06.011.
6. Muscara F, McCarthy MC, Woolf C, Hearps SJ, Burke K, Anderson VA. Early psychological reactions in parents of children with a life threatening illness within a pediatric hospital setting. *European Psychiatry*, 2015; 30(5):555-61. doi: 10.1016/j.eurpsy.2014.12.008.
7. Melnyk BM, Alpert-Gillis L, Feinstein NF, Crean, H.F, Johnson J, Fairbanks E, Small L, Rubenstein J, Slota M, Corbo-Richert B. Creating opportunities for parent empowerment: program effects on the mental health/coping outcomes of critically ill young children and their mothers. *Pediatrics*, 2004;113(6):597-607.
8. Er M. Çocuk, Hastalık, Anne-Babalar ve Kardeşler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2006; 49, 155-168.
9. Küçük Alemdar D, Kardaş Özdemir F, Güdücü Tüfekçi F. The Effect of Spiritual Care on Stress Levels of Mothers in NICU. *Western Journal of Nursing Research*, 2017; 1:193945916686775. doi: 10.1177/0193945916686775.
10. Malm-Buatsi E, Aston CE, Ryan J, Tao Y, Palmer BW, Kropp BP, Klein J, Wisniewski AB, Frimberger D. Mental health and parenting characteristics of caregivers of children with spina bifida. *Journal of Pediatric Urology*, 2015; 11(2):65.e1-7. doi: 10.1016/j.jpuro.2014.09.009.
11. Senger BA, Ward LD, Barbosa-Leiker C, Bindler RC. The Parent Experience of Caring for a Child with Mitochondrial Disease. *Journal of Pediatric Nursing*, 2016; 31(1):32-41. doi: 10.1016/j.pedn.2015.08.007.
12. Kennedy VL, Lloyd-Williams M. How children cope when a parent has advanced cancer. *Psychooncology*, 2009; 18(8):886-92. doi: 10.1002/pon.1455.
13. Semple CJ, McCance T. Parents' experience of cancer who have young children: a literature review. *Cancer Nursing*, 2010; 33(2):110-8. doi: 10.1097/NCC.0b013e3181c024bb.
14. Turner J, Clavarino A, Yates P, Hargraves M, Connors V, Hausmann S. Development of a resource for parents with advanced cancer: what do parents want? *Palliative & Supportive Care*, 2007; 5(2):135-45.
15. Turner J, Clavarino A, Yates P, Hargraves M, Connors V, Hausmann S. Enhancing the supportive care of parents with advanced cancer: development of a self-directed educational manual. *European Journal of Cancer*, 2008; 44(12):1625-31. doi: 10.1016/j.ejca.2008.02.045.